

Sygn. akt V KS 29/19

POSTANOWIENIE

Dnia 24 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Przemysław Kalinowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Małgorzata Gierszon

w sprawie W. K.

oskarżonego z art. 197 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 24 lipca 2019 r.,

skargi Prokuratora Rejonowego w G.

na wyrok Sądu Okręgowego w G.

z dnia 19 kwietnia 2019 r., sygn. akt IV Ka (...),

uchylający wyrok Sądu Rejonowego w G.

z dnia 19 grudnia 2018 r., sygn. akt II K (...) i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k. i art. 527 § 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

oddalić skargę.

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 19 grudnia 2018 r., sygn. akt II K (...), W. K. uznano za winnego dokonania przestępstwa o znamionach określonych w art. 197 § 2 k.k. i skazano na karę roku pozbawienia wolności. Jednocześnie, Sąd I instancji orzekł wobec oskarżonego zakaz zbliżania się do pokrzywdzonej oraz zakaz kontaktowania się z nią, a także zobowiązał oskarżonego do zapłaty pokrzywdzonej kwoty 3.000 zł tytułem zadośćuczynienia.

Apelację od tego wyroku wniósł obrońca oskarżonego zarzucając:

- I. wystąpienie sytuacji stanowiącej bezwzględną przyczynę uchylenia wyroku, do czego miało dojść w wyniku obrazy art. 40 § 1 pkt 2 k.p.k. polegającej na wydaniu orzeczenia przez sędziego podlegającego wyłączeniu z udziału w sprawie z mocy prawa, tj. przez małżonka strony – prokuratora biorącego udział w sprawie podczas posiedzenia Sądu Okręgowego w G. w dniu 24 stycznia 2018 r. w przedmiocie zażalenia na zastosowanie wobec oskarżonego tymczasowego aresztowania;
- II. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj.
 - art. 410 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. przez błędną ocenę zeznań pokrzywdzonej,
 - art. 193 § 1 k.p.k. w zw. z art. 167 k.p.k. przez zaniechanie uzupełnienia opinii biegłych lekarzy psychiatrów,
 - art. 170 § 1 pkt 2 k.p.k. przez oddalenie wniosku o przesłuchanie dodatkowych świadków,
 - art. 46 § 1 k.k. w zw. z art. 49a k.p.k. przez orzeczenie zadośćuczynienia na rzecz pokrzywdzonej pomimo braku wniosku w tym przedmiocie oraz pominięcia trudnej sytuacji materialnej i zdrowotnej oskarżonego,
 - § 18 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu w wyniku jego niezastosowania w sytuacji, gdy obrońca oskarżonego uczestniczył na etapie postępowania przygotowawczego w czynnościach wymienionych w tym przepisie.
- III. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia a dotyczących manifestowania oporu przez pokrzywdzoną, co miało wpływ na treść rozstrzygnięcia;
- IV. rażąco niewspółmierność kary wymierzonej oskarżonemu.

Po rozpoznaniu apelacji Sąd Okręgowy w G. wyrokiem z dnia 19 kwietnia 2019 r., sygn. akt IV Ka (...), uchylił wyrok Sądu I instancji – uwzględniając zarzut wystąpienia bezwzględnej przyczyn odwoławczej i sprawę W. K. przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Obecnie, skargę na rozstrzygnięcie sądu odwoławczego wniósł Prokurator Rejonowy w G. zarzucając błędne przyjęcie przez Sąd Okręgowy w G., że

zachodzą przesłanki z art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k., do czego doszło w wyniku założenia, „*że w wydaniu orzeczenia brała udział osoba podlegająca wyłączeniu na podstawie art. 40 § 1 pkt 2 k.p.k.*”.

Powołując się na tak sformułowany zarzut skarżący wniósł o uchylenie wyroku sądu odwoławczego i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Skarga Prokuratora Rejonowego w G. wniesiona w tej sprawie nie zasługiwała na uwzględnienie, pomimo zaprezentowania szerokiej argumentacji wspartej przywołaniem poglądów prezentowanych w piśmiennictwie prawniczym.

Zaskarżone rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w G. z dnia 19 kwietnia 2019 r., sygn. akt IV Ka (...), odwoływało się do konsekwentnie wyrażanego poglądu Sądu Najwyższego, zgodnie z którym sędzia jest wyłączony z mocy prawa od udziału w sprawie, gdy prokurator, z którym pozostaje w związku małżeńskim lub we wspólnym pożyciu, który jest uprawniony do sporządzenia aktu oskarżenia i występowania przed sądem w roli oskarżyciela publicznego prowadził jedynie postępowanie przygotowawcze albo wykonywał w nim określone czynności, choćby sam nie wniósł aktu oskarżenia i nie popierał go osobiście przed sądem (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 sierpnia 2010 R., III KK 40/10). Stanowisko to obejmowało również sytuacje, w których zaangażowanie procesowe prokuratora ograniczone było wyłącznie do udziału w postępowaniach incydentalnych związanych z głównym nurtem procesu.

Jednocześnie, Sąd Okręgowy zaznaczył, że znane mu jest stanowisko niektórych komentatorów, którzy kwestionują tak szerokie traktowanie podstaw wyłączenia sędziego w ramach zakreślonych w art. 40 § 1 pkt 2 k.p.k. Jednak zdaniem sądu odwoławczego, rozstrzygające w tej kwestii są konsekwencje wynikające z treści art. 299 § 3 k.p.k. W sytuacjach bowiem, kiedy w postępowaniu przygotowawczym przeprowadzane są czynności sądowe, prokurator uczestniczy w nich z mocy prawa i na podstawie powołanego przepisu – uzyskuje prawa strony.

W ocenie Sądu Najwyższego, rozstrzygnięcie sądu odwoławczego w realiach niniejszej sprawy, należało uznać za trafne. Wprawdzie skarżący słusznie przywołuje te orzeczenia, w których Sąd Najwyższy sam zwracał uwagę

na konieczność ścisłego wykładania przesłanek determinujących wystąpienie przewidzianej w art. 40 § 1 pkt 2 k.p.k. podstawy do wyłączenia sędziego z mocy prawa oraz na zamknięty katalog sytuacji prowadzących do takiego skutku, ale nie oznacza to jeszcze, że wyłącznie ten argument miałby przesądzać o wyniku interpretacji okoliczności prowadzących do zastosowania instytucji wyłączenia sędziego z mocy prawa. Podobnie, analiza poglądów wyrażanych w piśmiennictwie na temat pozycji prokuratora w procesie karnym, pozwala dostrzec nie tylko ich szeroką paletę, ale również daleko idące zróżnicowanie, gdy chodzi o przyznanie temu podmiotowi statusu strony procesowej (por. R.A. Stefański [w:] System prawa karnego procesowego. C. Kulesza [red.]. Warszawa 2016, T. VI, s. 174 i nast.).

Pozostawiając jeszcze przez chwilę na uboczu znaczenie normy wynikającej z treści art. 299 § 3 k.p.k., trzeba podkreślić, że instytucja wyłączenia sędziego przewidziana w związku z wystąpieniem okoliczności o jakich mowa w art. 40 § 1 k.p.k., jest immanentnie związana z troską o zapewnienie przekonania o bezstronności sędziego. Chodzi przy tym nie tylko o tzw. bezstronność wewnętrzną, tj. subiektywne przekonanie sędziego o braku zaangażowania po jednej ze stron procesowych, ale również o budowanie w odbiorze zewnętrznym przekonania o obiektywizmie i bezstronności sędziego, np. w sytuacji, gdy osoby mu bliskie występują w rolach opisanych w § 1 pkt 2 powołanego wyżej przepisu. Zagadnienie to przekłada się również na płaszczyznę oceny całego postępowania karnego w sprawie, a zwłaszcza w jego sądowej części, w kategoriach realizacji konstytucyjnego prawa do zapewnienia rozpoznania sprawy w bezstronnym procesie (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Dlatego właśnie, przy interpretowaniu zakresu okoliczności powodujących wyłączenie sędziego z mocy prawa, nacisk musi być położony przede wszystkim na wyeliminowanie wszelkich wątpliwości co do tego, że więzi o jakich mowa w art. 40 § 1 pkt 2 k.p.k., łączące sędziego z innymi stronami i uczestnikami postępowania mogą mieć znaczenie dla przebiegu i wyniku procesu. Wyrazem takiego przekonania były m.in. te rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego, na które powołał się sąd odwoławczy w tej sprawie, a w których przyjmowano, że nawet zaangażowanie w postępowania incydentalne osób

spełniających kryteria określone w art. 40 § 1 pkt 2 k.p.k., pozostających z sędzią orzekającym w relacjach tam wskazanych, powoduje wyłączenie tego sędziego.

Nie przekonują także te wywody skarżącego, w których podjęto polemikę z argumentacją Sądu Okręgowego w G. odwołującą się do treści i znaczenia art. 299 § 3 k.p.k. Podkreślenie różnicy między sformułowaniem ustawy o przysługiwaniu prokuratorowi prawa strony procesowej i – zarazem – braku nadania statusu takiej strony w czynnościach sądowych wykonywanych w postępowaniu przygotowawczym, trudno uznać za istotne. Jeśli bowiem mówimy, *„że prokurator jest stroną, pamiętajmy, że posługujemy się wówczas tylko skrótem myślowym stwierdzenia: prokurator pełni przed sądem rolę oskarżyciela publicznego, który to oskarżyciel publiczny jest stroną”* (St. Waltoś, P. Hofmański: Proces karny, Warszawa 2016, s. 182). Jest przy tym oczywiste, że podmiot, któremu z mocy ustawy przysługują prawa strony, jest również obciążony obowiązkami strony, której uprawnienia wykonuje, a jego procesowe działania wywołują skutki, które ustawa wiąże z aktywnością strony korzystającej ze swego statusu w procesie karnym.

Skoro zatem Sąd Okręgowy w G. przedstawił argumenty wskazujące, że przedmiotowej sprawie zachodzi okoliczność należąca do kręgu bezwzględnych przyczyn odwoławczych i stanowisko to nie zostało skutecznie podważone, to decyzja o uchyleniu wyroku Sądu I instancji zasługiwała na aprobatę.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Najwyższy postanowił, jak na wstępie.